

завършва бележката си Вазов и по такъв начин се противопоставя не само на блужденията на Яворов, но и на основната идея в предговора на Славейков към II издание на Яворовите „Стихотворения“.

Покровителят на младите дарования у нас проф. Ив. Д. Шишманов също бие тревога в едно сърдечно писмо до Яворов по повод на сбирката „Безсънници“. Граждански патос изпълня проникновената рецензия на Г. Бакалов. Той също определя два периода в поезията на Яворов: социален и индивидуалистичен. Преходът помежду им според него е рязък, със скок, осветлен от предговора на П. П. Славейков. Отношението на критика към тези два периода обаче е противоположно на схващанията на естетската критика. Докато тя се стремеше да подцени стихотворението със социална тематика, Бакалов подчертава, че тъкмо „те са, които вдъхновиха Яворова и го издигнаха до един обичан поет“¹⁷.

Дори от позициите на модернизма завоюта на Яворовата поезия се чувствуваше като нещо неестествено и чуждо на неговата творческа природа. Яворов беше чужд на символистите с дълбоката драма, която раздираше душата му, с трагичната ѝ напрегнатост, с неспокойните пориви на чувство и мисъл, които се блъскаха в ограниченията на модернистичната схема и търсеха изход не само чрез магическата сила на словото, а и в живота. Един малък кръг от прогресивни, но мирогледно недоизяснени интелегенти намираше в „Безсънници“ някакъв „бунтовен трагизъм“. Но широките читателски слоеве от народа, които живееха с неговата ранна поезия, бяха се отдръпнали от тази нова поезия на Яворов. В предговора към своята книга „Млади и стари“ от 1906 г. д-р К. Кръстев отбелязва тази рязка промяна в отношението между поет и читатели, при която Яворов е станал „съвършено недостъпен и непонятен за широката читателска маса“.

С какво участие са следили съвременниците развитието на любимия поет, свидетелствува обстоятелството, че те веднага долавят новите тонове в неговите „Прозрения“. Първи поетите показват своя верен усет и преди всичко Вазов, който с много любов се откликва за „Месалина“. Стихотворенията „Сафо“, „Слова“ и „В часа на синята мъгла“ извикват несдържан възторг у Д. Дебелянов. И докато критиката мълчи пред сложната проблематика на „Прозрения“, пак един поет отключва новата посока на развитие у Яворов. Вен. Тин. (С. Тинтеров) в рецензията си за „Подир сенките на облаците“ ясно разграничава вече не два, а три първръщането на поета към земята. „И ето в оня час на синята мъгла — пише Тинтеров, — когато мълква шум и тишината стене, навел челото, морно меланхолен, той почуствува пустинята въздушна, в която се е стремил подир сенките на облаците . . . И се върна на земята.“¹⁸

С. Тинтеров беше схванал твърде общо отделните периоди. Той не виждаше зараждащите се противоречия още в ранната лирика на поета, не търсеше да изясни и някои противоречиви явления в „Безсънници“.

¹⁷ Г. Бакалов, П. К. Яворов, Подир сенките на облаците, сп. *Съвременник*, II, кн. VII—VIII, 1910, с. 528.

¹⁸ Вен. Тин., Подир сенките на облаците, сп. *Демократически преглед*, VIII (1910), кн. 7, с. 797.